

Η ιστορία των μουσείων - J. V. Maranto

Γεια σας! Είμαστε έτοιμοι να ξεκινήσουμε την ξενάγησή μας. Καλώς ήρθατε στο μουσείο των μουσείων. Τα μουσεία αποτελούν μέρος της ανθρώπινης Ιστορίας εδώ και 2.000 έτη. Δεν ήταν όμως πάντα όπως τα ξέρουμε σήμερα. Η ιστορία των μουσείων είναι πολύ μεγαλύτερη και πιο παράξενη από ό,τι φαντάζεστε. Θα ξεκινήσουμε από εδώ, από την ελληνική πτέρυγα. Η λέξη «μουσείο» είναι ελληνική και στο παρελθόν την χρησιμοποιούσαν για να αναφερθούν στους ναούς που έχτιζαν για τις Μούσες, τις θεότητες των τεχνών και των επιστημών. Οι πιστοί ζητούσαν από τις Μούσες να φροντίζουν τους ανθρώπους του πνεύματος και να χαρίζουν ευφυΐα σε όσους πίστευαν πως την αξίζουν. Οι ναοί ήταν γεμάτοι γλυπτά, μωσαϊκά, περίπλοκες επιστημονικές εφευρέσεις, επιγραφές ποίησης και λογοτεχνίας, και οποιαδήποτε άλλη προσφορά θεωρούσαν οι θνητοί ότι μπορούσε να αποδείξει πως αξίζουν τη θεϊκή έμπνευση.

Μόλις φτάσαμε στην πτέρυγα της Μεσοποταμίας. Το πρώτο μουσείο δημιουργήθηκε το 530 π.Χ. στην περιοχή του σημερινού Ιράκ. Η πρώτη επιμελήτρια ήταν, μάλιστα, πριγκίπισσα. Η Ennigaldi-Nanna ξεκίνησε να συλλέγει και να φιλοξενεί μεσοποταμιακές αρχαιότητες στο E-Gig-Paṣ, το σπίτι της. Όταν οι αρχαιολόγοι πραγματοποίησαν ανασκαφές σε αυτήν την περιοχή, ανακάλυψαν δεκάδες αντικείμενα, τοποθετημένα όμορφα στη σειρά, με πινακίδες από πηλό, γραμμένες σε τρεις γλώσσες. Τα πάρτι της Ennigaldi-Nanna πρέπει να είχαν πολύ ενδιαφέρον.

Κάποιοι δεν άργησαν να μιμηθούν την παράδοση της συλλογής και έκθεσης αντικειμένων που είχαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, όπως μπορείτε να δείτε στην πτέρυγα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Τα σπίτια-θησαυροφυλάκια των πολιτικών και των στρατηγών γέμισαν με λάφυρα πολέμου, και τα βασιλικά θηριοτροφεία εξέθεταν εξωτικά ζώα στο κοινό σε ειδικές περιστάσεις, όπως οι μονομαχίες. Όπως βλέπετε, έχουμε εδώ ένα λιοντάρι και έναν μονομάχο. Θα χρειαζόταν, βέβαια, και κάποιος για να κάνει καθαριότητα σε αυτή την πτέρυγα.

Ας προχωρήσουμε παρακάτω, μην στεκόμαστε πολύ εδώ. Το επόμενο βήμα είναι η εξέλιξη των μουσείων. Συνέβη κατά τη διάρκεια της Αναγέννησης, όταν δόθηκε ξανά ώθηση στη μελέτη του φυσικού κόσμου μετά από σχεδόν μία χιλιετία αμάθειας του δυτικού κόσμου στον τομέα αυτόν. Τα «ερμάρια της περιέργειας», γνωστά και ως «Wunderkammers», ήταν συλλογές αντικειμένων που λειτουργούσαν ως χειροπιαστές εγκυκλοπαίδειες που εξέθεταν αντικείμενα με ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Μπείτε λίγο στη ντουλάπα. Πολύ ωραία. Προσέξτε τα πανωφόρια και θα κάνουμε τώρα μια ξενάγηση στο ερμάριο του Ole Worm. Ένα από τα πιο αξιοσημείωτα Wunderkammers ανήκε στον Ole Worm, πλούσιο φυσιοδίφη, συλλέκτη αρχαιοτήτων και γιατρό του 17ου αιώνα. Ο Ole Worm συνέλεγε διάφορα δείγματα από τη φύση, ανθρώπινους σκελετούς, αρχαία ρουνικά κείμενα και αντικείμενα από όλο τον κόσμο. Σε άλλα ερμάρια θα μπορούσατε να δείτε γενετικές ανωμαλίες, πολύτιμους λίθους, έργα τέχνης και θρησκευτικά ή ιστορικά κειμήλια. Ωχ! Καλύτερα να μην το ακουμπήσετε αυτό. Τα ερμάρια ήταν ιδιωτικά. Συχνά βρίσκονταν σε σπίτια και τα επιμελούνταν οι ιδιοκτήτες τους (άρχοντες και αριστοκράτες, αλλά και έμποροι και κάποιοι από τους πρώτους επιστήμονες).

Ακούει κανείς το όργανο που παίζει συνήθως στο τσίρκο; Στη δεκαετία του 1840, ένας νεαρός σόουμαν με επιχειρηματικό ταλέντο, ο Phineas T. Barnum αγόρασε κάποια από τα γνωστότερα ερμάρια περιέργειας της Ευρώπης και δημιούργησε το Barnum's American Museum στη Νέα Υόρκη. Ήταν ένα θεαματικό συνονθύλευμα που περιείχε ζωολογικό κήπο, αίθουσα διαλέξεων, μουσείο κέρινων ομοιωμάτων, θέατρο και μια φρικιαστική παράσταση. Έγινε γνωστό για τους ετερόκλητους

κατοίκους του, ανάμεσα στους οποίους ήταν αρκούδες, ελέφαντες, ακροβάτες, γίγαντες, σιαμαίοι δίδυμοι, μια γοργόνα από τις Νήσους Φίτζι και μια γυναίκα με μούσι, σε ένα κτίριο γεμάτο μοντέρνα μηχανήματα και επιστημονικά όργανα.

Το άνοιγμα των μουσείων στο κοινό είναι σχετικά πρόσφατο φαινόμενο. Πριν τον Barnum, τα πρώτα δημόσια μουσεία ήταν ανοικτά μόνο για την ανώτερη και τη μεσαία τάξη, και μόνο σε συγκεκριμένες μέρες. Οι ενδιαφερόμενοι έπρεπε προηγουμένως να κάνουν γραπτή αίτηση για να επισκεφθούν το μουσείο, και η είσοδος επιτρεπόταν μόνο σε μικρές ομάδες κάθε ημέρα. Το Μουσείο του Λούβρου ξεχώρισε επιτρέποντας σε όλα τα μέλη του κοινού να επισκέπτονται το μουσείο, αλλά μόνο τρεις ημέρες την εβδομάδα. Τα μουσεία ξεκίνησαν να παίρνουν τη μορφή με την οποία τα ξέρουμε τον 19ο αιώνα. Δημιουργήθηκαν ιδρύματα όπως το Smithsonian, ώστε να δίνεται στο κοινό η δυνατότητα να βλέπει και να μελετά τα διάφορα αντικείμενα, αντί να παραμένουν φυλαγμένα σε ιδιωτικές συλλογές. Μάλιστα, τα αμερικανικά μουσεία ξεκίνησαν να αναθέτουν τη διεξαγωγή πειραμάτων και να προσλαμβάνουν ειδικούς για τη συλλογή και την ανάκτηση δειγμάτων από τη φύση. Τα μουσεία έγιναν κέντρα μελέτης, αλλά και καλλιτεχνικής και επιστημονικής εξερεύνησης. Η εποχή αυτή συχνά αναφέρεται ως Εποχή των Μουσείων.

Σήμερα, τα μουσεία είναι ανοικτά για όλους, αποτελούν κέντρα μάθησης και έρευνας, και γίνονται ολοένα και περισσότερο κέντρα βιωματικής εξερεύνησης. Ωστόσο, το ερώτημα του ποιος έχει την ευκαιρία να τα επισκεφθεί παραμένει επίκαιρο, καθώς οι τιμές των εισιτηρίων μπορεί να είναι απαγορευτικές για κάποιους από τους μελλοντικούς ερευνητές, καλλιτέχνες και πιθανούς παραλήπτες της θεϊκής έμπνευσης, που δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να ικανοποιήσουν την περιέργειά τους. Σας ευχαριστούμε όλους που ήρθατε και μην ξεχνάτε ότι υπάρχουν καταστήματα δώρων πριν την έξοδο.